

Kohtuasi C-279/23**Eelotsusetaotlus****Saabumise kuupäev:**

28. aprill 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:Sąd Rejonowy Katowice – Zachód w Katowicach (Katowice–
Zachódi rajoonikohus Katowices (Poola))**Eelotsusetaotluse kuupäev:**

7. märts 2023

Hageja:Skarb Państwa - Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K.
(riigikassa - K piirkondliku mõõtmisbüroo direktor)**Kostja:**

Z. sp.j.

ANONÜÜMSEKS MUUDETUD VERSIOON

[...]

KOHTUMÄÄRUS

7. märts 2023

Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach, II Wydział Cywilny (Katowice–
Wschódi rajoonikohtu Katowices II tsiviilasjade osakond)

[...],

olles 7. märtsi 2023. aasta istungil Katowices vaadanud läbi

[...],

kohtuasja, milles Skarb Państwa (riigikassa), keda esindas Dyrektor Okręgowego
Urzędu Miar w K (K piirkondliku mõõtmisbüroo direktor), esitas hagi

Z. spółka jawna (täisühing Z) asukohaga linnas C.

vastu rahasumma maksmise nõudes

määrab:

1. esitada Euroopa Kohtule järgmine eelotsuse küsimus:

Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/7/EL hilinevad maksimisega võitlemise kohta äritehingute puhul artikli 6 lõikega 1 on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mille kohaselt võib liikmesriigi kohus jätta rahuldamata hagi kõnealuses õigusnormis viidatud sissenõudmiskulude hüvitamise nõudes põhjusel, et võlgniku maksimisega hilinemine ei olnud märkimisväärne, või põhjusel, et võlgnevuse summa, mille maksimisega võlgnik hilines, ei olnud suur?

2. [...] peatada kohtuasjas menetlus kuni eelotsuse küsimusele vastuse saamiseni.

PÕHJENDUS

I Eelotsusetaotluse esitanud kohus

- 1 [...] [eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsusetaotluse esitamise pädevuse põhjendus]
- 2 Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohus pädev esitama Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 teise lause kohaselt eelotsuse küsimuse.

II Asjakohaste liikmesriigi õigusnormide sisu

- 3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta direktiiv 2011/7/EL hilinevad maksimisega võitlemise kohta äritehingute puhul [...] (edaspidi „direktiiv 2011/7/EL“) võeti Poola õiguskorda üle 8. märtsi 2013. aasta seadusega liigsete hilinemiste ennetamise kohta äritehingutes (Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych) [...] (edaspidi „seadus liigsete hilinemiste ennetamise kohta äritehingutes“).
- 4 Seadus liigsete hilinemiste ennetamise kohta äritehingutes sätestab:
- 5 Artikkel 2

Seaduse sätteid kohaldatakse äritehingutele, mille pooled on:

1) ettevõtjad 6. märtsi 2018. aasta ettevõtlusseaduse (Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców) [...] tähenduses;

2) üksused, kes tegelevad 6. märtsi 2018. aasta ettevõtlusseaduse artikli 6 lõikes 1 nimetatud tegevusega;

3) üksused, keda on nimetatud 11. septembri 2019. aasta riigihangete seaduse (Ustawa z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych) [...] artiklis 4, artikli 5 lõikes 1 ja artiklis 6;

4) vabade elukutsete esindajad;

5) välismaiste ettevõtjate filiaalid ja esindused;

7) Euroopa Liidu liikmesriikide, Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmesriikide – Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriikide või Šveitsi Konföderatsiooni ettevõtjad.

6 Artikkel 4

Käesolevas seaduses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) äritehing – leping, mille ese on kaupade tarnimine või teenuste osutamine tasu eest, kui artiklis 2 nimetatud pooled sõlmivad neid oma majandustegevuse raames;

1a) rahaline kohustus – tasu äritehingu raames kauba tarnimise või teenuse osutamise eest;

2) avalik-õiguslik asutus – asutused, kes on nimetatud 11. septembri 2019. aasta riigihangete seaduse artiklis 4;

7 Artikkel 6

1. Kui äritehingu pooled ei ole lepingus ette näinud maksetähtaega, on võlausaldajal õigus ilma meeldetuletuseta saada seadusjärgset viivist hilinenud maksmise korral äritehingute eest alates 30 päeva möödumisest tema poolt kohustuse täitmisest kuni tasumise kuupäevani. Artikli 9 lõikes 1 nimetatud juhul arvestatakse 30 päeva möödumist alates läbivaatamise lõpetamisest.

8 Artikkel 7

1. Äritehingute puhul, välja arvatud tehingud, kus võlgnik on avalik-õiguslik asutus, on võlausaldajal õigus ilma meeldetuletuseta saada seadusjärgset viivist hilinenud maksmise korral äritehingute eest, välja arvatud juhul, kui pooled on kokku leppinud kõrgemas viivisemääras, ajavahemiku eest alates rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumise kuupäevast kuni tasumise kuupäevani, kui kumulatiivselt on täidetud järgmised tingimused:

1) võlausaldaja on oma kohustuse täitnud;

2) võlausaldaja ei ole saanud makset lepingus kokkulepitud aja jooksul.“

9 Artikkel 8

1. Äritehingute puhul, kus võlgnik on avalik-õiguslik asutus, on võlausaldajal õigus ilma meeldetuletuseta saada seadusjärgset viivist hilinenud maksmise korral äritehingute eest alates rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumise kuupäevast kuni tasumise kuupäevani, kui kumulatiivselt on täidetud järgmised tingimused:

- 1) võlausaldaja on oma kohustuse täitnud;
- 2) võlausaldaja ei ole saanud makset lepingus kokkulepitud aja jooksul.

10 Artikkel 10

1. Alates päevast, mil võlausaldajal tekkis õigus saada artikli 7 lõikes 1 või artikli 8 lõikes 1 nimetatud viivist, on tal õigus saada ilma meeldetuletuseta hüvitist võlgade sissenõudmiskulude katteks järgmiste summade ekvivalentina:

- 1) 40 eurot – kui rahalise kohustuse väärtus on kuni 5000 Poola zlotti (PLN);
- 2) 70 eurot – kui rahalise kohustuse väärtus on 5000 zlotti kuni 50 000 zlotti;
- 3) 100 eurot – kui rahalise kohustuse väärtus on üle 50 000 zloti.

1a. Hüvitise summa ekvivalent, millele on viidatud lõikes 1, määratakse kursi alusel, mille Narodowy Bank Polski (Poola keskpank) avaldas makse sissenõutavaks muutumise kuule eelnenud kuu viimasel tööpäeval.

2. Lisaks lõikes 1 nimetatud summale on võlausaldajal õigus võlgnikult nõuda ka seda summat ületavate põhjendatud sissenõudmiskulude hüvitamist.

11 23. aprilli 1964. aasta tsiviilseadustik (Kodeks cywilny) [...] sätestab;

12 Artikkel 5

Õigust ei või kasutada viisil, mis oleks vastuolus selle õiguse sotsiaal-majandusliku eesmärgiga või sotsiaalse koosseksisteerimise reeglitega. Õigustatud isiku sellist tegevust või tegevusetust ei käsitata õiguse kasutamisenä ning sellele ei laiene kaitse.

III Faktilised asjaolud

13 Eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva kohtuasja pooled on:

14 Hageja: Skarb Państwa (riigikassa), keda esindab Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K. (K piirkondliku mõõtmisbüroo direktor). Hageja on üksus, keda on nimetatud seaduse liigsete hilinemiste ennetamise kohta äritehingutes artikli 2 punktis 3. Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab, et kõnealuses kohtuasjas on

hagejaks „Skarb Państwa“ (riigikassa), keda esindab „Dyrektor Okręgowego Urzędu Miary w K.“ (K piirkondliku mõõtmisbüroo direktor). [...] [viide hagejale kui juriidilisele isikule ja tema teovõimele]

- 15 Okręgowy Urząd Miary w K. (K piirkondlik mõõtmisbüroo) osutab oma tegevuse raames mõõtevahendite kalibreerimise teenuseid.
- 16 Kostja: Z. spółka jawna (täisühing Z) asukohaga linnas C. Kostja on täisühing ja ettevõtja seaduse liigsete hilinemiste ennetamise kohta äritehingutes artikli 2 punkti 1 tähenduses. Seoses oma äritegevusega kasutab kostja regulaarselt hageja osutatavaid teenuseid.
- 17 Hageja nõuab, et kostjalt nõutaks tema kasuks sisse 80 euroga võrdväärne summa Poola zlotides koos Poola õiguses ette nähtud viivisega. Hageja märkis, et see summa on võrdväärne kahe sissenõudmiskulude hüvitisega, millele on viidatud seaduse liigsete hilinemiste ennetamise kohta äritehingutes artikli 7 lõike 1 punktis 1, kumbki 40 eurot. Nõue tuleneb sellest, et kostja hilines kaks korda hagejale tema osutatud teenuste eest tasu maksmisega. Kostja hilines 246 Poola zloti (umbes 55 eurot) maksmisega 20 päeva ja 369 Poola zloti (ligi 80 eurot) maksmisega 5 päeva.
- 18 Kostja nõudis hagi rahuldamata jätmist märkides, et võlgniku maksmisega hilinemine ei olnud märkimisväärne ja summa, mille maksmisega võlgnik hilines, ei olnud suur. Kostja rõhutas, et on varem vähemalt 39 korda hilinenud hagejale tema osutatud teenuste eest maksmisel [...] [viide hageja organisatsiooniüksusele]. Seoses nende hilinemistega on hageja mitu korda nõudnud kostjalt sissenõudmiskulude hüvitamist, aga kohtud jätnud hagi iga kord rahuldamata põhjusel, et võlgniku maksmisega hilinemine ei olnud märkimisväärne, või ka põhjusel, et summa, mille maksmisega võlgnik hilines, ei olnud suur.
- 19 Vaatamata vähemalt 39 makse hilinemisele ei ole hagejal kunagi õnnestunud saada kostjalt hüvitist sissenõudmiskulude eest.

IV Euroopa Liidu õigusnormide ja põhikohtuasjas kohaldatavate liikmesriigi õigusnormide vaheline seos

- 20 Direktiiv 2011/7/EL näeb ette, et liikmesriigid on kohustatud tagama võlausaldajale õiguse nõuda võlgnikult sisse minimaalne kindel summa 40 eurot (edaspidi „hüvitis“) juhul, kui viivist tuleb maksta äritehingutes, milles:
 - a) võlausaldaja ja võlgnik on ettevõtjad;
 - b) võlausaldaja on ettevõtja ja võlgnik on avalik-õiguslik asutus.

- 21 Poola õigus omakorda näeb ette, et võlausaldajal on õigus saada võlgnikult hüvitist sissenõudmiskulude eest summas 40 kuni 100 eurot juhul, kui viivist tuleb maksta äritehingutes, milles:
- a) võlausaldaja ja võlgnik on ettevõtjad;
 - b) võlausaldaja on ettevõtja ja võlgnik on avalik-õiguslik asutus;
 - c) võlausaldaja on avalik-õiguslik asutus ja võlgnik on ettevõtja.
- 22 Poola õigus laiendab seega hüvitise saamise õiguse olukorrale, mis on kirjeldatud punktis c. Käesoleva kohtuasja faktiline seis vastab just punktis c kirjeldatud olukorrale. See ei tähenda aga, et direktiiv 2011/7/EL ei oleks kohaldatav ja kohtuasi ei oleks seotud liidu õigusega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et Poola seadusandja kavatsus oli, et hüvitist saadaks täpselt ühtede ja samade põhimõtete alusel olenemata sellest, kas tegemist on olukorraga a, b või c. See tähendab, et hinnangu andmiseks sellele, kas eelotsusetaotluse esitanud kohus võib olukorras c jätta rahuldamata hagi hüvitise maksmise nõudes põhjusel, et võlgniku maksmisega hilinemine ei olnud märkimisväärne, või põhjusel, et summa, mille maksmisega võlgnik hilines, ei olnud suur, tuleb kindlaks teha, kas eelotsusetaotluse esitanud kohus võib jätta sellise hagi rahuldamata olukorras a või b. See omakorda nõuab liidu õiguse tõlgendamist, sest olukorrad a ja b on otseselt ette nähtud direktiivis 2011/7/EL.
- 23 Tuleb märkida, et Euroopa Kohus on korduvalt tunnistanud ennast pädevaks lahendama liidu õigusnorme puudutavaid eelotsusetaotlusi olukorras, kus põhikohtuasja asjaolud on küll väljaspool liidu õiguse otsest kohaldamisala, kuid kus need õigusnormid on muudetud kohaldatavateks liikmesriigi õigusega, mis järgib puhtalt riigisiseste olukordade lahendamisel liidu õiguses sätestatud. Nimelt on vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale sellistel juhtudel Euroopa Liidul kindel huvi, et lahknevate tõlgenduste vältimiseks tulevikus tõlgendatakse liidu õiguse sätteid või mõisteid ühetaoliselt, olenemata sellest, millistel asjaoludel neid kohaldatakse (nt kohtuotsus Allianz Hungaria Biztosító ja teised, C-32/11, EU:C:2013:160, punkt 20; FNV Kunsten Informatie en Media, C-413/13, EU:C:2014:2411, punkt 18; Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punkt 12).

V Põhjused, miks eelotsusetaotluse esitanud kohus peab vajalikuks tõlgendada Euroopa Liidu õigusnorme

- 24 Poola kohtute väljakujunenud praktika on see, et hagi hüvitise maksmise nõudes jäetakse rahuldamata põhjusel, et võlgniku maksmisega hilinemine ei olnud märkimisväärne, või põhjusel summa, mille maksmisega võlgnik hilines, ei olnud suur. Hagi rahuldamata jätmise aluseks on alati eespool viidatud tsiviilseadustiku artikkel 5. Poola kohtud leiavad nimelt, et hüvitise nõudmine on sellises olukorras „vastuolus sotsiaalse kooseksisteerimise reeglitega“ (sprzeczne z zasadami

współzycia społecznego) (Poola õigustermin, mis on tähenduselt sarnane terminitega „moraalitu“, „väärt hukkamõistu“, „vastuolus heade tavadega“).

- 25 Viidatud kohtupraktika sai alguse ühest Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) 11. detsembri 2015. aasta resolutsioonis [...] sisaldunud lausest. Selles väitis Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus), et kohtud peavad iga kohtuasja puhul kontrollima, ega võlausaldaja ei toimi hüvitist nõudes vastuolus sotsiaalse kooseksisteerimise reeglitega.
- 26 Kuigi kohtute praktika on selles küsimuses erinev, siis eelotsusetaotluse esitanud kohtu analüüsitud kohtupraktikast ilmneb, et Poola kohtud asuvad enamasti seisukohale, et võlgnevust, mille maksmisega võlgnik hilines, ei loeta suureks juhul, kui see Poola zlottides väljendatud summa on võrdväärne 100–300 euroga. Samuti on Poola kohtud seisukohal, et maksmisega hilinemine ei ole märkimisväärne, kui see ei ole pikem kui 2–6 päeva. Seejuures ei pea „sotsiaalse kooseksisteerimise reeglitega vastuolus olemise“ mõlemad tingimused olema kumulatiivselt täidetud. Isegi kui võlgnevus, mille tasumisega võlgnik hilines, on olnud suur, aga hilinemine ei ole olnud pikk, on Poola kohtud enamasti jätnud hagid hüvitise maksmise nõudes rahuldamata. Samuti juhul, kui hilinemine on olnud märkimisväärne, aga summa väike, on Poola kohtud jätnud sellised hagid enamasti rahuldamata.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kirjeldatud Poola kohtupraktikat illustreerib suurepäraselt ülalkirjeldatud vaidluste ajalugu käesoleva kohtuasja hageja ja kostja vahel. Kostja on vähemalt 39 korda hilinenud hagejale tasu maksmisega, aga vaatamata sellele ei ole Poola kohtud kunagi kostjalt hageja kasuks hüvitist välja mõistnud.
- 28 Käesolevat kohtuasja lahendades tekkis eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlus, kas liikmesriigi õigusnorm, mis võimaldab jätta rahuldamata hagi hüvitise maksmise nõudes eeltoodud põhjustel, on kooskõlas direktiiviga 2011/7/EL.
- 29 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlus on seotud kuue järgneva põhjusega:
- 30 Esiteks, direktiiv 2011/7/EL ei näe ette ühtegi erandit põhimõttest, mille kohaselt on võlausaldajal õigus hüvitisele juhul, kui võlgnik maksmisega hilineb. Need erandid on ette nähtud ainult liikmesriigi õiguses. Samas ei kaitse need erandid mingeid alusväärtusi, mida ei oleks võimalik sobitada kokku hüvitise maksmise nõudega. Vastupidi, peamine põhjus, miks kõnealused erandid kehtestati, on Poolas (ja kindlasti ka mõnes teises liikmesriigis) levinud komme tasuda väikesed maksed pärast maksetähtaja möödumist, eriti äritehingutes. Seoses sellega on Poola kohtud jõudnud järeldusele, et võlausaldaja, kes ei võta arvesse seda väikeste hilinemistega leppimise tava ja nõuab hüvitist, toimib vastuolus sotsiaalse kooseksisteerimise reeglitega. Väikeste hilinemistega leppimise tava kaitsmine ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul aga alusväärtus, mis põhjendaks liikmesriigi õiguses erandi tegemist direktiivis 2011/7/EL ette nähtud selgest ja tingimusteta põhimõttest.

- 31 Teiseks, Poola õiguses ette nähtud erandid põhimõttest, mille kohaselt on võlausaldajal õigus hüvitisele, on vastuolus direktiivi 2011/7/EL eesmärgiga, mis on väljendatud selle direktiivi põhjenduses 12. Selles on märgitud, et selleks, „et sellist suundumust muuta ja hilinenud maksmist vältida, on vaja otsustavat tegutsemist õigeaegse maksmise kultuuri suunas, sealhulgas seda, et viivise nõudmise õiguse välistamist tuleks alati pidada äärmiselt ebaõiglaseks lepingutingimuseks või tavaks. Kõnealune suundumus peaks hõlmama ka erisätete kehtestamist maksetähtaegade ja võlausaldajatele tekitatud kulude hüvitamise kohta ning muu hulgas seda, et sissenõudmiskulude hüvitamise õiguse välistamist tuleks pidada äärmiselt ebaõiglaseks“. Poola õiguses ette nähtud erandid ja nende kehtestamise taga olevad eesmärgid on vastuolus direktiivi eesmärgiga, milleks on „õigeaegsete maksete kultuuri“ loomine. Erandid hüvitise maksmise kohustusest ei too aga kaasa mitte „õigeaegsete maksmise kultuuri“ loomist, vaid maksetega hilinemise aktsepteerimise kultuuri kinnistumise. Need erandid nõrgendavad seetõttu praktikas liidu õiguse tõhusust (effet utile) ja on sellisena liidu õigusega vastuolus.
- 32 Kolmandaks, erandid hüvitise maksmise kohustusest muudavad illusoorseks direktiivi 2011/7/EL eelpool tsiteeritud põhjenduses 12 ette nähtud põhimõtte, mille kohaselt „sissenõudmiskulude hüvitamise õiguse välistamist tuleks pidada äärmiselt ebaõiglaseks“. Poola ettevõtjad ei pea lisama lepingutesse tingimusi, mis välistaksid õiguse sissenõudmiskulude hüvitamiseks olukorras, kus võlgniku maksmisega hilinemine ei olnud märkimisväärne või kus summa, mille maksmisega võlgnik hilines, ei olnud suur, sest selle hüvitise õiguse välistamine on välja kujunenud Poola kohtute praktikas.
- 33 Neljandaks, eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on hüvitise maksmise kohustus oluline just kohtuasjades, kus võlgniku maksmisega hilinemine ei olnud märkimisväärne või võlgnevuse summa, mille maksmisega võlgnik hilines, ei olnud suur. Poola kohtute praktikas on aeg-ajalt levinud argument, et olukorras, kus võlgnevuse summa on väike ehk võrdväärne 100-300 euroga, oleks võlgniku kohustus tasuta hilinemise eest 40 euroga võrdväärne summa ülemäära suur karistus. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on liidu seadusandja kehtestanud hüvitise maksmise kohustuse just selliste kohtuasjade tõttu. Kohtuasjade puhul, kus võlgniku hilinemine on märkimisväärne või võlgnevuse summa on suur, on võlgnik kohustatud maksuma suurt viivist, mis ulatub sageli tuhandete ja isegi sadade tuhandete eurodeni. Nendes olukordades ei mõju 40-eurose hüvitise maksmise kohustus võlgnikule mingil viisil innustavalt. Vastupidi on see aga olukorras, kus võlgniku maksmisega hilinemine ei olnud märkimisväärne või võlgnevuse summa, mille maksmisega võlgnik hilines, ei olnud suur.
- 34 Viiendaks, direktiivi 2011/7/EL eesmärk on võidelda hilinenud maksmisega kogu siseturul (direktiivi 2011/7/EL põhjendus 36). Selle eesmärgi realiseerimiseks on liidu seadusandja ette näinud ühtsed reeglid, mille alusel võlausaldajad saavad õiguse hüvitisele. Hüvitise saamise õiguse põhimõtted ei ole aga ühtsed ja seega

direktiivi autorite kavatsusega kooskõlas, kui liikmesriigid kehtestavad omad, direktiivist mittetulenevad erandid hüvitise maksmise kohustusest.

- 35 Kuuendaks, kaalutluste puhul, kas liikmesriigi õigusnorm, mis võimaldab jätta hagi hüvitise maksmise nõudes rahuldamata eelotsuse küsimuses nimetatud põhjustel, on kooskõlas liidu õigusega, ei ole menetlusautonoomia põhimõte oluline. Tsiviilseadustiku artikkel 5, mis on sellise hagi rahuldamata jätmise aluseks, on materiaalõiguse, mitte menetlusõiguse norm. Kohtud, kes jätavad rahuldamata hagi hüvitise maksmise nõudes, ei tee seda mitte formaalsetel põhjustel, vaid seetõttu, et nende hinnangul ei ole hagil materiaalõiguslikku alust, ehk seetõttu, et hagejal puudub üldse õigus nõuet esitada.

VI Poolte seisukohad eelotsuse küsimuse teemal

- 36 [...] [märkused menetluskorra kohta]

VII Menetluse peatamine

- 37 [...] [märkused menetluskorra kohta]

TÖÖDOKUMENT